

Csoma Mózes – Farkas Domonkos – Felméry Zoltán – Háda Béla – Márton Richárd¹

Ázsia védelmi kiadásainak alakulása és ennek háttere a jelentősebb katonai hatalmak esetében 2008–2023 között²

Tanulmányunk Ázsia védelmi kiadásainak alakulását mutatja be 2008 és 2023 között. Ennek keretében ismertetni kívánjuk a kontinentális szintű tendenciákat, valamint kiemelt figyelmet fordítunk arra, hogy mely tényezők formálták a katonai szempontból jelentős államok védelmi ráfordításait.

Kulcsszavak: védelmi kiadások, katonai hatalom, átalakuló világrend, ázsiai régió

Trends in Asian Defence Expenditure and Background Information for Major Military Powers between 2008 and 2023

The paper describes the evolution of defence expenditure trends in Asia between 2008 and 2023. In this context, we make an attempt to present spending trends at continental level, and pay particular attention to the factors that have developed the defence budget of major military powers.

Keywords: defence expenditure, military power, transforming world order, Asian region

Bevezető

Átalakuló világrendünkben³ a hatalmi képességek egyik indikátorát a katonai-védelmi célokra fordított erőforrások jelentik, ugyanis katonai eszközöket, hadianyagokat, védelmi felszerelést, kiképzést, a jövőre vonatkozó haditechnikai fejlesztéseket stb. az erőforrások függvényében tudnak biztosítani az államok. E tekintetben a 2008–2009-es gazdasági világválság cezúrárt jelentett, ugyanis – legkésőbb – ettől az időszaktól a klasszikus nyugati nagyhatalmak fokozatosan veszítenek hatalmi képességeikből.⁴ Ez a hatalomvesztés relatív a felemelkedő globális és regionális hatalmakkal szemben, aminek hátterében először

¹ Csoma Mózes, Felméry Zoltán és Háda Béla az NKE EJK JLI kutatói. Farkas Domonkos és Márton Richárd a John Lukacs Intézet Stratégiai Védelmi Kutatási Programjának szakmai gyakornokai.

² A tanulmány elkészítését a TKP2021-NVA-16 azonosítószámú „Alkalmazott katonai műszaki-, had-, és társadalomtudományi kutatások a nemzetvédelem, nemzetbiztonság területén a Hadtudományi és Honvédtisztképző Karon” című projekt támogatta.

³ Tálas Péter (2021): A poszthegemoniális nemzetközi hatalmi rendről. In Kajtár Gábor – Sonnevend Pál (szerk.): *A nemzetközi jog, az uniós jog és a nemzetközi kapcsolatok szerepe a 21. században. Tanulmányok Valki László tiszteletére*. Budapest: ELTE Eötvös Kiadó, 841–854.

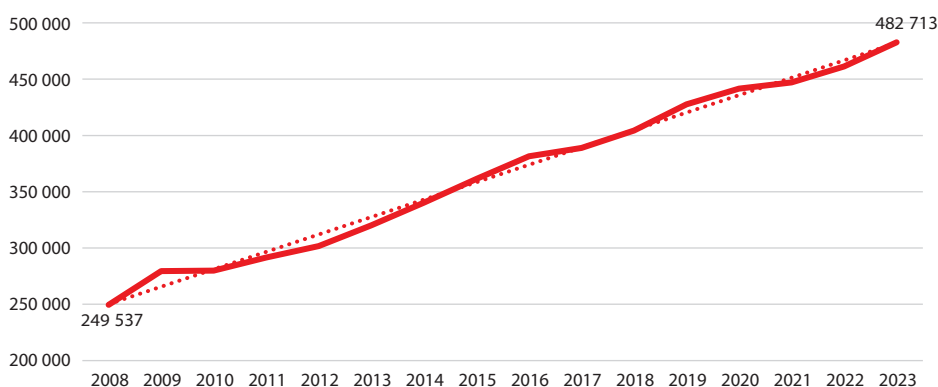
⁴ Csiki Varga Tamás (2014): *A gazdasági válság hatása a Magyarországgal szövetséges államok védelmi reformjaira és stratégiai tervezésére*. *Nemzet és Biztonság*, 7(2), 77–100.

a változó gazdasági hatalmat, majd a politikai érdekartikuláció új hangsúlyait, végül pedig az érdekvényesítés katonai eszközeinek fejlesztési lehetőségeit láthatjuk az elmúlt évtizedben. Elemzésünk Ázsia védelmi kiadásainak 2008 utáni alakulását mutatja be, a kontinentális szintű tendenciák mellett külön is figyelmet szentelve annak, hogy milyen tényezők formálták az egyes kiemelkedő jelentőségű államok védelmi ráfordításait. Ennek során az információkat 2023-ig dolgoztuk fel, mert az az utolsó év, amikor hiteles (nem csupán becslő) adatokkal rendelkezünk.

Az ázsiai régió védelmi kiadásainak alakulása

Ázsia vonatkozásában is fontos leszögezni, hogy az International Institute for Strategic Studies a regionális elemzéseiben nem a földrajzi értelemben vett ázsiai kontinenssel foglalkozik, hanem kizárólag Dél-, Délkelet- és Kelet-Ázsia országait sorolja a szűken vett ázsiai térséghez. Az egykori közép-ázsiai szovjet tagköztársaságok és Oroszország egy önálló, eurázsiai régióként nevezett térségbe tartoznak, a Közel-Kelet és Észak-Afrika országai pedig – ezt majd egy későbbi elemzésünkben fogjuk látni – szintén egy különálló régiót alkotnak. Érdekes még megemlítenünk azt is, hogy a régió egyik katonailag meghatározó országa, Észak-Korea védelmi kiadásai szintén nincsenek e helyen számszerűsítve, ennek azonban nem a kontinens több régióra történő szétbontása az oka, hanem egészen egyszerűen az, hogy Észak-Korea védelmi kiadásairól nem rendelkezünk hiteles adatokkal.

Az 1. ábrán látható, hogy az ázsiai régió védelmi kiadásai az utóbbi másfél évtizedben – a 2008–2009-es gazdasági válság hatásait leszámítva – folyamatosan növekedő tendenciát mutatnak. Ez alapjaiban a kínai védelmi költségvetés konzisztens, lineáris növekedésének köszönhető, amely 2023-ra a régió „védelmi költségvetésének” majdnem a felét teszi ki.

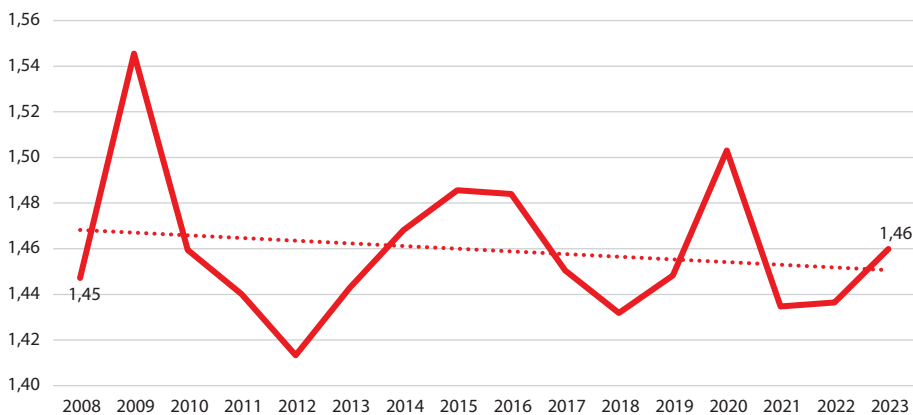

1. ábra: Az ázsiai régió védelmi kiadásai (millió dollár, konstans, 2015. évi árfolyamon)

Forrás: International Institute for Strategic Studies 2014–2023 alapján a szerzők szerkesztése

Míg a kínai védelmi költségvetés 2008-ban az ázsiai régióra jellemző összesített értéknek a 27%-át tette ki, 2023-ra ez az arány 43%-ra nőtt. Ezenfelül a régió stratégiai felértékelődése, Kína és a Dél-kínai-tenger jelentőségének növekedése, India erősödése, valamint az Észak-Korea felől jelentkező állandósult nukleáris fenyegetés egyaránt okai annak, hogy az utóbbi években majdnem kétszeresére emelkedtek a regionális katonai kiadások. 2023-ban a régió kiadásai a világban védelmi célra elköltött összes kiadás 23%-át tették ki, amely arány noha az elmúlt években tetőzött már magasabb szinten is (26%), összességében érdemi növekedést jelent a vizsgálati időszakunk kezdetéhez képest. 2008-ban ugyanis a régió kiadásai a globális kiadásoknak még csak 15%-át érték el.

A 2. ábrán a régió védelmi kiadásainak GDP-hez viszonyított arányát láthatjuk. Ez alapján nagyjából azt mondhatjuk el, hogy a regionális kiadási arányok 1,40–1,55% között, egy meglehetősen szűk sávban ingadoztak 2008 és 2023 között. Az ingadozás negatív szakaszainak okai között minden bizonnyal megemlíthetjük 2008 után a világgazdasági válságot, 2021-et követően pedig a koronavírus okozta gazdasági visszaesést is. Érdekesség azonban, hogy 2016 és 2018 között is csökkent a kiadási arány értéke. Ez azonban nem a visszaeső ráfordításoknak volt a következménye, hanem a térségre jellemző gazdasági teljesítmény növekedésének. Ezekben az években Ázsia kimagaslóan a leggyorsabban fejlődő térség volt a világon, 5,6%-os átlagos GDP-növekedéssel.⁵ 2018-ban, a világgazdaság motorjaként, a globális GDP-növekedés 60%-át adta ez a régió.⁶ A mutatószám értékében látható csökkenés egy aritmetikai következmény tehát, ami azért állt elő, mert a folyamatosan növekvő védelmi kiadásokat egy azoknál nagyobb dinamikával bővülő adatsorhoz viszonyítottuk.

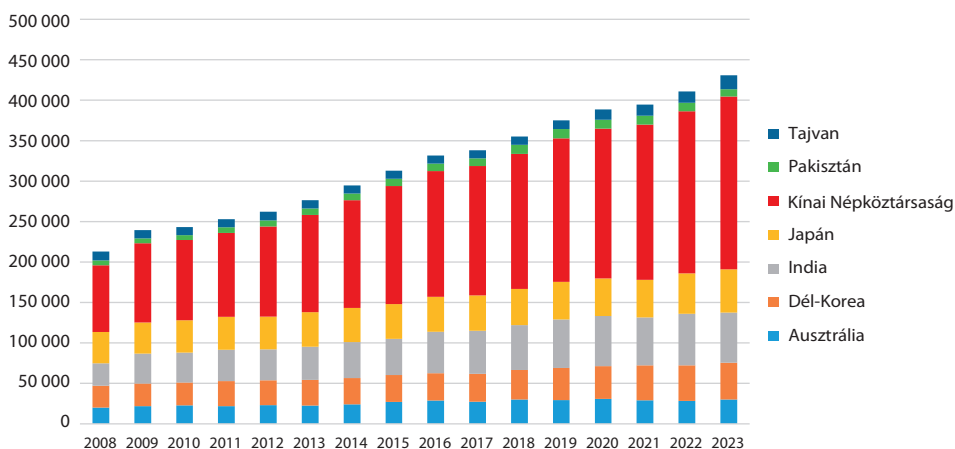
2. ábra: Az ázsiai régió GDP-arányos védelmi kiadásai (%)

Forrás: International Institute for Strategic Studies 2014–2023 alapján a szerzők szerkesztése

⁵ International Institute for Strategic Studies (2018): *The Military Balance 2018*. London: Routledge.

⁶ International Institute for Strategic Studies (2019): *The Military Balance 2019*. London: Routledge.

A regionális védelmi kiadások 2023-ban 4,6%-kal növekedtek, ami a legmagasabb 2019 óta, amikor is 5,8% volt az éves növekmény. Ha megnézzük a régió legfontosabb országait és védelmi költségvetésük alakulását (3. ábra és 1. táblázat), akkor képet kaphatunk arról, hogy melyeknek volt köszönhető ez a figyelemre méltó növekedés. A 2023. évben a legnagyobb növekedést Tajvan könyvelhette el (21,7%), emellett Japán (6,7%), Ausztrália (6,5%) és Kína (6,5%) is érdemben fokozta a katonai kiadásait. E tekintetben figyelmet érdemel, hogy Peking legutóbb 2016-ban és az azt megelőző években produkált ennél nagyobb emelkedést. Amennyiben azonban nem csak erre az évre koncentrálnunk, hanem az idősor egésze esetén vizsgáljuk a kiadások alakulását, akkor rögtön szembetűnik, hogy a kínai védelmi költségvetés alakulása milyen nagy mértékben határozza meg a régió kiadásainak alakulását. A kínai védelmi költségvetés gyakorlatilag másfél évtizede folyamatosan növekszik, és ez a növekedés a koronavírus-járvány éveiben is megfigyelhető volt. Ennek következményeként mára Peking rendelkezik a második legnagyobb védelmi költségvetéssel a világon az Egyesült Államok után. A Kínai Népköztársaságra jellemző növekedési dinamikától (159%) alig marad el India (123%), amely szintén több mint kétszeresére növelte a vizsgálati időszak alatt a védelmi kiadásait. A régió többi országára átlagosan a nagyságrendileg másfélszeres bővülés volt jellemző: Dél-Korea 68%-kal, Tajvan 53%-kal, Pakisztán 52%-kal, Ausztrália 50%-kal, Japán pedig 38%-kal növelte a kiadásait. Érdekes lehet még megemlítenünk, hogy a koronavírus-járvány gazdasági következményeinek egyikeként a vizsgált országok közül egyedül Pakisztánban estek érdemben vissza a védelemre fordított kiadások, aminek az elsődleges oka a szenvedő gazdaságban, a magas inflációban és a nemzeti valuta, a pakisztáni rúpia értéktelenedésében keresendő.⁷

3. ábra: Az ázsiai régió legfontosabb országai és azok védelmi kiadásai
(millió dollár, konstans, 2015. évi árfolyamon)

Forrás: International Institute for Strategic Studies 2014–2023 alapján a szerzők szerkesztése

⁷ Grevatt, Jon – MacDonald, Andrew: *Pakistan Increases Defence Budget but Gains Offset by Inflation*. [online], 2024. 06. 14. Forrás: Janes [2025. 03. 19.].

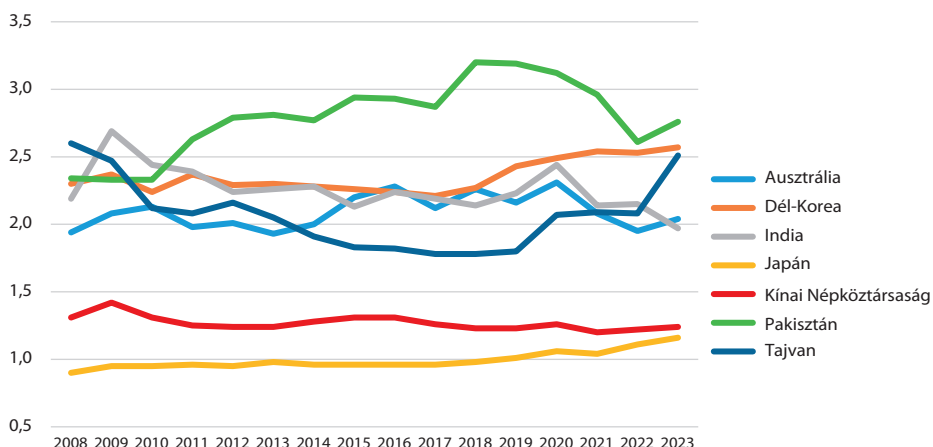
1. táblázat: Az ázsiai régió legfontosabb országai és azok védelmi kiadásai
(millió dollár, konstans, 2015. évi árfolyamon)

	Ausztrália	Dél-Korea	India	Japán	Kínai Népköztársaság	Pakisztán	Tajvan
2008	20 082	27 005	27 806	38 614	82 419	6010	11 118
2009	21 858	28 024	36 960	38 509	97 782	6036	10 362
2010	22 930	28 195	36 949	39 977	99 152	6110	9797
2011	21 937	31 035	38 708	40 634	103 594	7148	9976
2012	23 152	30 652	38 227	40 516	111 392	7580	10 611
2013	22 683	31 760	40 919	42 633	120 166	7923	10 301
2014	24 140	32 577	44 400	42 180	133 144	8241	10 080
2015	27 169	33 158	44 843	42 877	145 931	9069	9803
2016	28 816	33 853	51 060	43 191	155 456	9399	9957
2017	27 502	34 396	53 223	43 635	159 821	9624	10 017
2018	30 075	36 428	55 506	44 705	166 995	11 100	10 342
2019	29 339	39 749	60 037	46 305	177 363	11 493	10 762
2020	30 800	40 546	61 905	46 521	184 983	11 029	12762
2021	29 161	43 158	59 169	46 536	191 850	11 063	13 728
2022	28 376	43 978	63 576	50 028	200 505	10 354	14 021
2023	30 209	45 301	62 084	53 355	213 552	9179	17 067

Forrás: International Institute for Strategic Studies 2014–2023 alapján a szerzők szerkesztése

A 4. ábra és a 2. táblázat a fenti országok GDP-hez viszonyított védelmi kiadásainak arányát hasonlítja össze. A Kínai Népköztársaság és India relatíve alacsony kiadási aránnyal bír, ami – mint azt korábban láttuk – nem jelent feltétlenül elégtelen védelmi költségvetést. E két ország a világ második és ötödik legnagyobb összesített GDP-jével rendelkezik, amelyeknek relatíve kis része is hatalmas nominális összegeket jelent, amelyet katonai célokra lehet fordítani. Japán esetében tradicionálisan alacsony a kiadási arány. Ugyanakkor Tokió részéről az 1%-os küszöb átlépése 2019-ben hatalmas mérföldkő az ország történetében, ezzel ugyanis a második világháború utáni hidegháborús hagyományt törte meg a felkelő nap országa. Tajvan esetében az utóbbi években jelentősen megnőtt a mutatószám értéke, ami a sziget körül kialakuló fokozódó geopolitikai feszültségre, illetve az egyre asszertívabb és fenyegetőbb kínai magatartásra vezethető vissza.

A fentiek egyfajta indikátorai annak, hogy geopolitikai szerepét tekintve az ázsiai régió az egyik leginkább konfliktusokkal terhelt térség lehet a jövőben is. Az éleződő feszültségeknek eddig is felhajtóereje volt a védelmi kiadások alakulása tekintetében, és ez vélhetően a közeljövőben sem fog megváltozni. Kína hatalmi emelkedése és haderőfejlesztési ambíciói alapjaiban határozzák meg a térségre jellemző védelmi kiadásokat. Emellett a Peking és Phenjan felől érkező állandó fenyegetés a nyugati szövetségi rendszerhez tartozó térségbeli országok (Ausztrália, Japán, Tajvan) védelmi kiadásait is emelkedő pályán fogja tartani.

4. ábra: Az ázsiai régió legfontosabb országai és azok GDP arányos védelmi kiadásai (%)

Forrás: International Institute for Strategic Studies 2014–2023 alapján a szerzők szerkesztése

2. táblázat: Az ázsiai régió legfontosabb országai és azok GDP arányos védelmi kiadásai (%)

	Ausztrália	Dél-Korea	India	Japán	Kínai Népköztársaság	Pakisztán	Tajvan
2008	1,94	2,30	2,19	0,90	1,31	2,34	2,60
2009	2,08	2,37	2,69	0,95	1,42	2,33	2,47
2010	2,13	2,24	2,44	0,95	1,31	2,33	2,12
2011	1,98	2,37	2,39	0,96	1,25	2,63	2,08
2012	2,01	2,29	2,24	0,95	1,24	2,79	2,16
2013	1,93	2,30	2,26	0,98	1,24	2,81	2,05
2014	2,00	2,28	2,28	0,96	1,28	2,77	1,91
2015	2,20	2,26	2,13	0,96	1,31	2,94	1,83
2016	2,28	2,24	2,24	0,96	1,31	2,93	1,82
2017	2,12	2,21	2,19	0,96	1,26	2,87	1,78
2018	2,26	2,27	2,14	0,98	1,23	3,20	1,78
2019	2,16	2,43	2,23	1,01	1,23	3,19	1,80
2020	2,31	2,49	2,44	1,06	1,26	3,12	2,07
2021	2,08	2,54	2,14	1,04	1,20	2,96	2,09
2022	1,95	2,53	2,15	1,11	1,22	2,61	2,08
2023	2,04	2,57	1,97	1,16	1,24	2,76	2,51

Forrás: International Institute for Strategic Studies 2014–2023 alapján a szerzők szerkesztése

Az egyes ázsiai hatalmak védelmi finanszírozásának speciális jellemzői

A továbbiakban hét jelentős katonai potenciállal rendelkező ázsiai hatalom esetében szentelünk részletesebb figyelmet a védelmi ráfordítások alakulásának, illetve az ezek mögött álló motivációknak. Ezek a Kínai Népköztársaság, a Kínai Köztársaság (Tajvan),

Japán, a Koreai Köztársaság (Dél-Korea), a Koreai Népi Demokratikus Köztársaság (Észak-Korea), India, valamint Pakisztán. Azért erre a hét államra esett a választásunk, mert egyrészt mára már komoly fegyverkezési verseny figyelhető meg közöttük (különösen Kína–Japán, Kína–Tajvan, India–Kína és India–Pakisztán relációkban), másrészt ezt a fegyverkezést egyúttal saját hadiipari bázisuk fejlesztésével kötik össze, törekedve rá, hogy beszerzéseik minél nagyobb hányada már a hazai gyártók számára jelentsen megrendelést. Ezzel nemcsak a külső függésüket csökkentik, hanem hatalmi pozíciójuk is erősödik egy fontos feltétel, a minél nagyobb mértékű haditechnikai önerőre támaszkodás képességének növekedésével. Tehát a védelmi költségvetés alakulása részükről nem pusztán haderő-finanszírozási kérdés, hanem hosszú távú stratégiai és nemzetgazdasági relevanciája is van.

Kínai Népköztársaság

Az ezredfordulót követő években a kínai védelmi kiadások kezdetben csökkentek: a 2000-es évek elején a teljes kormányzati kiadások 9%-áról 5,2%-ára redukálódtak.⁸ Hszi Csin-ping államfő 2012 végén történt hivatalba lépésétől kezdődően megindult a katonai költségvetés növekedése, a folyamat jellemző tendenciája lett ugyanakkor a modernizációra való törekvés, amelynek részeként a hadsereg élőerejének számát 2015 és 2017 között 300 ezer fővel csökkentették. A védelmi költségek az elmúlt években folyamatosan emelkedtek, a 2021-ben jóváhagyott 6,9%-os támogatásnövekedéshez képest 2022 februárjában már bejelentették, hogy katonai célú kiadásait 7%-kal fogják emelni. Ez összesen 96 milliárd jüan (16 milliárd USD) finanszírozásnövekedést jelentett. A 3. táblázat, amely három északkelet-ázsiai állam védelmi költségvetéseinek alakulását szemlélteti 2017 és 2023 között, jól mutatja a hivatalos kínai védelmi kiadások kiemelkedő pozícióját a térségben.

3. táblázat: A védelmi költségvetés alakulása a három vezető északkelet-ázsiai államban (milliárd dollár)

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Kína	150	168,2	181	193,3	207,3	242,4	219,5
Dél-Korea	35,7	39,2	39,8	40,4	46,7	43	43,8
Japán	46	47,3	48,6	49,7	49,3	48,1	49

Forrás: International Institute for Strategic Studies 2016–2024 alapján a szerzők szerkesztése

A pekingi döntéshozók 2022-ben folytatták a Népi Felszabadító Hadsereg modernizációjának megvalósítását, amelynek során a Kínai Kommunista Párt 20. kongresszusa áttekinthette a megelőző években elért eredményeket. A pártkongresszus kijelölte azt, hogy a kínai fegyveres erők létrejötte 100. évfordulójára – tehát 2027-re – szignifikáns előrelépést kell tenni a célok megvalósítása érdekében, különös tekintettel az „informatizálásra”, ami alatt alapvetően a technikai kifinomultság növelését értik. A célok között szerepel az „intelligencia” növelése, ami pedig arra utal, hogy a katonai rendszerek integrációjával

⁸ International Institute for Strategic Studies (2023): *The Military Balance 2023*. London: Routledge, 225.

előrelépést kell elérni az automatizálás és a mesterséges intelligencia alkalmazásának terén. Fokozni kell továbbá a Népi Felszabadító Hadsereg képességeit a felderítés, a korai előrejelzés, a közösen végrehajtott csapások, valamint az integrált logisztikai támogatás és a harctéri támogatás tekintetében. 2022-től a kínai fegyveres erők minden bizonnyal kiemelt figyelemmel kísérték az orosz–ukrán konfliktus harctéri tapasztalatait, amelyeket alkalmazni fognak célkitűzéseik átformálásában.⁹

2022-ben Kína védelmi költségvetése elérte a GDP 1,2%-át, ami azért alatta van a globális átlagnak számító 2%-nak. A fentiek ellenére viták tapasztalhatók a védelmi költségvetés további alakítása kapcsán, aminek legvalószínűbb kimenetele a civil és katonai felhasználások közti fúzió választása, tehát olyan jellegű beruházások végrehajtása, amelyek végkimenetele a civil és a katonai érdekeket egyaránt szolgálhatja. Ezzel a kutatási és fejlesztési kiadások egy része is a védelmi projektek megvalósítását biztosítaná, habár a szóban forgó kiadások nem kifejezetten képezik részét a védelmi költségvetésnek.

A Kínai Népköztársaság gazdasága 2023-ban mintegy 5%-kal növekedett. Ez jobb eredmény volt az előzetes várakozásoknál, ugyanakkor a kínai gazdaság belső állapotát továbbra is bizonyos belső egyensúlytalanságok teszik bizonytalanná. Ez persze nem befolyásolja a védelmi költségek alakulását: a pekingi döntéshozók 2023 márciusában bejelentették, hogy 1,58 billió jüan (223 milliárd dollár) összeget kívánnak védelmi célokra fordítani, hogy a század közepére „világszínvonalú” fegyveres erőkkel rendelkezzenek. A bejelentett összeg 7,2%-os növekedést jelentett a megelőző évhez képest, ugyanakkor a védelmi költségek még mindig jóval a GDP 2%-a alatt vannak, 1,28% körül. A katonai célú költségek legnagyobb részét az új berendezések-felszerelések beszerzése fedi le, amelynek Hszi Csin-ping államfő külön kérte a felgyorsítását. A karbantartási és a képzési kiadások is tekintélyes részt hasítanak ki, miközben a személyi jellegű ráfordítások jelenleg a költségek legkisebb részét jelentik. Ez visszaigazolja azt a kínai célkitűzést, amely 2015 óta a létszám racionalizálását követi, ugyanakkor hangsúlyt fektet az új eszközök – főként a légierő és a haditengerészeti erők számára történő – beszerzésére. A kiképzésre fordított összegek nagysága pedig azt tükrözi vissza, hogy a pekingi döntéshozók nagy jelentőséget tulajdonítanak a katonai gyakorlatok megtartásának, amelyek nem elvonatkoztathatók egyes feszült határ régiókban – Tajvani-szoros, Himalája, Dél-kínai-tenger – zajló fejleményektől. Megemlítendő továbbá, hogy a kínai védelmi költségvetés részét nem képező egyes infrastrukturális fejlesztések szintén hatást gyakorolnak az ország védelmi képességeire, ezek közül a Csengtu–Lhasza-vasútvonalat, valamint a Jenanból a keleti határvidék felé vezető összeköttetés megépítését lehet kiemelni.¹⁰

2024-ben a Népi Felszabadító Hadsereg folytatta azt a törekvést, hogy Kína gazdasági és politikai súlyához méltó fegyveres erő birtokába kerüljön, amely képes elrettenteni az Egyesült Államokat és szövetségeseit attól, hogy bármilyen beavatkozást hajtsanak végre a kínai érdekekkel szemben, illetve a pekingi döntéshozók parancsa esetén képes elfoglalni Tajvan szigetét. Az erőszak alkalmazását ugyanis továbbra sem lehet kizárni, mivel 2023-ban a kínai védelmi miniszter erre vonatkozó megjegyzést tett; ráadásul

⁹ International Institute for Strategic Studies 2023: 220–221.

¹⁰ International Institute for Strategic Studies (2024): *The Military Balance 2024*. London: Routledge, 240–241.

a Tajvani-szorosnál kínai hadihajók kerültek szembe amerikai és kanadai haditengerészeti erőkkal, valamint a Spratly-szigetek térségében a kínai hadihajók vízgyúkkal lötték a Fülöp-szigeteki hajókat. Mindezek mellett megemlíthetjük azt is, hogy számos alkalommal került sor közös orosz–kínai légi manőverekre, amelyek során Dél-Korea és Japán légterét is megsértették.

Tajvan

A Kínai Köztársaság védelmi ráfordításainak alakulásában döntő jelentőséggel bír a Kínai Népköztársaság tevékenysége, amely mostanra a szélesebb nemzetközi közvélemény szemében is az egyetlen állam, amely veszélyt jelenthet a sziget biztonságára. Peking fegyverkezési kiadásainak gyors növekedése a 2010-es években nagyon komoly nyomást helyezett tehát a tajpeji vezetésre, amit tovább fokoztak a 2020-as évektől a kínai haderő fenyegető műveletei, amelyeket Tajvan környezetében hajtott végre.

Tajpej honvédelmi finanszírozásának sajátos, a fentiekhez kapcsolódó problémája, hogy mostanra jórészt elvesztette azt a technikai fölényt, amelyre évtizedekig épített a szárazfölddel szembeni védelmi erőfeszítéseiben, miközben arra nincs esélye, hogy akár csak megközelítse Peking katonai célú ráfordításainak mértékét. Biztonságának érdemi fokozását csak a speciális, földrajzi adottságait jól kihasználó eszközrendszerektől remélheti. A folyamat korlátait egyrészt a tajvani katonai felső vezetés aszimmetrikus módszerekhez való viszonya, másrészt pedig a külső beszerzési források (köztük döntően az Amerikai Egyesült Államok) együttműködési hajlandósága képezi. Tajvan haderő-fejlesztése mindemellett 2016 után új lendületet kapott, ami a védelmi kiadásokban is nyomon követhető.

Caj Ing-ven, a függetlenségpárti Demokratikus Haladó Párt jelöltjének elnökké választása 2016. január 16-án ugyanis megnövelte a katonai konfrontációk esélyét a sziget és a szárazföldi Kína között, mivel Pekingben növekedni látták annak veszélyét, hogy az új kormányzat további lépéseket tesz Tajvan önálló államiságának deklarálása és nemzetközi elismertetése felé. Ennek konfliktuspotenciálját egyértelműen jelezte egyrészt a kínai védelmi Fehér könyvek állásfoglalása a kínai egység megkérdőjelezhetetlen elve mellett, másrészt pedig a sziget társadalmában lezajlott kulturális folyamat, amely ezzel szemben a különálló tajvani identitás erősödését hozta el. Az immár nem pusztán ideológiai, hanem sok tajvani szemében „nemzeti” jelleget öltő törésvonal élesedése a védelmi kiadások fokozását ösztönözte. Ennek megfelelően 2016 és 2023 között több mint 71%-kal nőtt Tajvan védelmi büdzséjének értéke, amivel 2008 után újra elérte a 2,5%-os részarányt a GDP tekintetében. Ez nem melleleg csaknem a duplája annak a növekménynek, amely azonos intervallumon belül a Kínai Népköztársaság *hivatalos* védelmi költségvetésében regisztrálható.

A növekményt jórészt az új fegyverrendszerek beszerzése, illetve egyes eszköztípusok (például rakétafegyverzet, vadász-tengeralattjárók stb.) hazai fejlesztésének és gyártásának megszervezése emésztette fel. Ehhez kapcsolódik, hogy a 2017-ben alapított nemzeti

beruházási vállalat öt kiemelt célterülete között a védelmi ipar is szerepelt.¹¹ Ezen belül a hadiipari fejlesztéseknek három kiemelt területe a repülőtechnika, a hadihajók tervezése és kivitelezése, valamint az informatikai biztonság volt. 2019-ben végül bemutatták a nemzeti védelmi ipari fejlesztési törvényt.¹² A hazai kutatás-fejlesztés erősítése mellett a 2016 utáni periódusban a személyzeti ráfordítások növelése is napirendre került a tajvani fegyveres erőknél (ez 2018-ban a költségvetés 46%-át jelentette).¹³ A cél a katonai pálya presztízsének és megtartó erejének fokozása mellett az is, hogy a civil szférából is versenyképes juttatásokkal vonzhasson be speciális képzettségű munkavállalókat a védelmi ágazat.¹⁴ Fontos, mindennapi problémára adott válasz volt továbbá az ország kiberbiztonsági apparátusának fejlesztése is. A beszerzések és beruházások a védelmi költségvetés körülbelül 30%-át vitték el ugyanebben az időszakban. Ezzel párhuzamosan 2017-től a sziget gazdasági növekedését is sikerült tartósan 3% fölé felgyorsítani a megelőző évek 1–2%-os átlagáról, így a védelmi kiadások GDP arányában tapasztalt gyors emelkedése mögött még jelentősebb értéknövekedés állt.¹⁵ Az újabb eszközök vásárlásának pénzügyi fedezetét nemcsak a honvédelmi költségvetés biztosította, hanem a kormányzat újra bevezette a „speciális költségvetési keretek” gyakorlatát is (a kilencvenes évek folyamán már voltak ilyenek) a nagy értékű akvizíciók finanszírozására.¹⁶ 2020-ban csaknem 8 milliárd USD értékben hagytak jóvá ilyet a légierő új F–16-os repülőgépeinek beszerzésére.¹⁷ 2022-ben a hasonló célra fordítható speciális keret 8,1 milliárd USD volt, 2026-ig szóló felhasználással.¹⁸ Ezekből a keretkből a légierő mellett a haditengerészet hajóbeszerzéseit, valamint partvédelmi rakétarendszerek és légvédelmi rendszerek vásárlását fedezték. Ezen a ponton érdemes megemlíteni, hogy a vizsgált időszakban 2019-ben és 2020-ban, tehát az első Trump-kormány időszakában történtek messze a legnagyobb értékű amerikai fegyvereladások a sziget javára.¹⁹ Emellett 2022-ben a Kongresszus lehetővé tette, hogy Tajvan évtizedek után újra amerikai katonai segélyekben részesüljön, akár évi több milliárd dollárnyi kölcsön és vissza nem térítendő támogatás formájában. Lehetővé vált továbbá az is, hogy a haditechnikai szállításokat közvetlenül az amerikai védelmi tartalékok terhére eszközöljék (hasonlóan ahhoz, ahogy Ukrajna is támogatásban részesült).²⁰

Tajpej még a koronavírus-világjárvány 2020. évi kitörése idején is nagymértékben, reálértéken az előző évhez képest 5,1%-kal növelte védelmi kiadásait.²¹ Ennek köszönhetően 2021-ben már az ázsiai földrész összesített *hivatalos* védelmi ráfordításainak 3,3%-át adta a sziget,²² és a vizsgált időszakban nem is ment többé 3% alá a részaránya

¹¹ International Institute for Strategic Studies 2018: 225.

¹² International Institute for Strategic Studies (2020): *The Military Balance 2020*. London: Routledge, 229.

¹³ International Institute for Strategic Studies 2018: 237.

¹⁴ International Institute for Strategic Studies 2018: 237.

¹⁵ *Taiwan Full Year GDP Growth*. [online]. Forrás: Trading Economics [2025. 03. 18.].

¹⁶ International Institute for Strategic Studies (2021): *The Military Balance 2021*. London: Routledge, 227.

¹⁷ International Institute for Strategic Studies (2022): *The Military Balance 2022*. London: Routledge, 232.

¹⁸ International Institute for Strategic Studies 2023: 218.

¹⁹ Masters, Jonathan – Merrow, Will: *U.S. Military Support for Taiwan in Five Charts*. [online], 2024. 09. 25. Forrás: Council on Foreign Relations [2025. 03. 19.].

²⁰ Masters–Merrow 2024.

²¹ International Institute for Strategic Studies 2023: 218.

²² International Institute for Strategic Studies 2022: 229.

(a maximumot 2023-ban érte el 3,7%-kal). Az összképhez az is hozzátartozik, hogy az elmúlt években késedelmet szenvedett több, Tajvannak szánt, amerikai gyártmányú fegyverrendszer leszállítása, aminek hátterében minden bizonnyal a koronavírus-járvány és az orosz–ukrán háború különböző jellegű hatásai húzódnak meg. Ez már csak azért is problémát jelentett, mert széles szakmai konszenzus szerint a tajvani haderőfejlesztés 2010-es évek közepét jellemző üteme nem volt kielégítő a népköztársaság fegyverkezési előnyének csökkentéséhez,²³ felgyorsítása viszont pusztán hazai szereplőkre támaszkodva egyelőre nem lehetséges. Emlékezetes, hogy Nancy Pelosi amerikai képviselőházi elnök 2022. augusztus 2-i tajpeji látogatása a légtér- és felségvízsértések fokozására ingerelte Pekinget.²⁴ Ez a hatalmi rend átalakulásának kihívásaival szembesülő Egyesült Államok számára nem tette lehetővé, hogy negligálja Tajpej biztonsági érdekeit. Még 2022–2023-ban Washington jelentős haditechnikai szállításokat vállalt a sziget önvédelmi képességeinek megerősítése érdekében. Ezek F-16-os harci repülőgépeket és Patriot rakétarendszereket is magukban foglaltak.²⁵ 2024-re Tajvan a történelmének legmagasabb védelmi költségvetését irányozta elő,²⁶ és még 2025-re is 6% körüli emelést terveztek a védelmi szféra számára.²⁷ Magának a pénzügyi mozgástérnek a kihasználása azonban nem egyöntetű megítélés tárgya a témával foglalkozók körében. A kommentátorok egyrészt gyakran rámutatnak, hogy a dinamikus növekedés ellenére Tajvant nem jellemzi továbbra sem a konkrét háborús felkészülést tükröző költségvetési struktúra. Védelmi kiadásainak alakulásából nem következtethető ki a valódi létfenyegetettség percipiálása, miközben a térségből érkező hírek és a szakértői megnyilatkozások a kínai fenyegetés fokozódását húzzák alá. Másrészt a tajvani védelmi ráfordítások felhasználásának hatékonyságához az is hozzátartozik, hogy a szigeten lassan zajlik a kultúráváltás a hadvezetés körében, azaz a katonai gondolkodás eltávolodása a hagyományos hadviselés eszköztárától és módszertanától az aszimmetrikus hadviselés eszköztárának felértékelésével. Az orosz–ukrán háború számos tapasztalattal szolgált a túlerejű ellenféllel szembeni önvédelmi háború tervezéséhez és gyakorlatához, ezek adaptálása azonban nem pusztán pénz kérdése.

Japán

A szigetország biztonságának kérdéskörét továbbra is a tokiói stratégiák által hangoztatott hármas fenyegetés határozza meg: a Kelet-kínai- és a Dél-kínai-tengeren érzékelhető kínai terjeszkedés, az észak-koreai rakétakísérletek, valamint az orosz fenyegetés. Az utóbbi esetben kiemelhető a Kuril-szigetek helyzete, amelyeket a Szovjetunió a II. világháború utolsó napjaiban szállt meg, jelenleg is Oroszország részét képezik, de Japán a mai napig saját megszállt területként tekint a szigetekre, terminológiájukban „Északi Területeknek” nevezik a helyszínt. A fokozódó kihívások azt eredményezték, hogy a szigetország

²³ International Institute for Strategic Studies (2017): *The Military Balance 2017*. London: Routledge, 245.

²⁴ Haenle, Paul – Sher, Nathaniel: *How Pelosi's Taiwan Visit Has Set a New Status Quo for U.S-China Tensions*. [online], 2022. 08. 17. Forrás: Carnegie Endowment [2025. 03. 18.].

²⁵ International Institute for Strategic Studies 2024: 230.

²⁶ International Institute for Strategic Studies 2024: 229.

²⁷ Sacks, David: *Taiwan's Latest Defense Budget Risks Falling Further Behind China*. [online], 2024. 08. 09. Forrás: Council on Foreign Relations [2025. 04. 04.].

kormányzata 2021 novemberében jóváhagyta a pótköltségvetés azon elemét, amely 6,17 billió jenre, azaz 48,1 milliárd dollárra növelte a védelmi kiadások éves összegét.²⁸

A fenti előzmények után került sor az orosz–ukrán konfliktus eszkalációjára, amely a tokiói döntéshozókat is nagymértékben befolyásolta. 2022-ben a japán védelmi Fehér könyv leszögezte, hogy az ország környezetének biztonsági helyzete fenyegetővé vált, így nincs más lehetőség, mint a védelmi költségek „drámai mértékű” megnövelése. A Fehér könyv a Dél-kínai-tenger térségében a *status quo* megváltozására tett lépéseket, az orosz–japán határkérdés megoldatlanságát, valamint a kínai–tajvani szembenállás kérdését tekintette különösen aggasztónak. 2022 decemberében a japán kormány közzétette új nemzeti biztonsági stratégiáját is, amelyben a GDP 2%-ára vonatkozó célt fogalmazott meg a védelmi kiadások tekintetében. Az említett dokumentum hangsúlyozta, hogy a szigetországnak képesnek kell lennie arra, hogy megvédje saját területét egy frontális támadástól, illetve megfelelő rakétaelhárító rendszerrel kell rendelkeznie. A stratégiai dokumentum úgy fogalmazott, hogy Japán 1945 óta a „legsúlyosabb és legösszetettebb” biztonsági környezettel került szembe, Kínát a „legnagyobb kihívásként” említették, míg Észak-Koreát „súlyos és közvetlen fenyegetésként”. A dokumentum célkitűzésként azt fogalmazta meg, hogy a Japán Önvédelmi Erők legyenek képesek megvédeni az országot az ellenséges rakétatámadások első hullámától, majd pedig hatékony ellencsapásokkal megelőzni a támadások folytatását.²⁹

2023-ban a japán költségvetés már 1,1%-kal nagyobb összeget fordított védelmi célokra, amiből az F–35A és F–35B vadászgépeket és azok levegő–föld rakétákkal való felszerelését finanszírozzák. A költségvetési többletből jutnak források az Izumo osztályú helikopterhordozókra és a partvédelmi feladatot ellátó rakétarendszerek gyártására is. 2023 májusában a japán Védelmi Minisztérium számos megállapodást kötött a Mitsubishi Heavy Industries vállalattal, hogy hajók ellen bevethető rakétákat állítsanak elő, tengeralattjáróról indítható rakétákat gyártsanak, valamint HVGP néven említett – ellentámadásra tervezett – műholdas irányítású hiperszonikus rakétákat fejlesszenek.³⁰

A fentiekkel párhuzamosan megvalósult az Egyesült Államok által régóta óhajtott együttműködés is Japán és Dél-Korea között, aminek megpecsételésére 2023 augusztusában Joe Biden akkori amerikai elnök a Camp David-i rezidencián fogadta Jun Szok Jol koreai államfőt és Kisida Fumio japán miniszterelnököt. Az egyeztetés során a három ország vezetői megállapodtak, hogy közös védelmi gyakorlatokat fognak tartani, valamint megosztják valós idejű adataikat az észak-koreai rakétakísérletekre vonatkozóan.³¹ A szigetország védelmi büdzséje a fejleményekkel párhuzamosan meredeken emelkedni kezdett, 5,18 billió jenről 6,6 billió jenre nőtt, azaz elérte a 47,4 milliárd dollárt.³²

2023-ban a japán Védelmi Minisztérium által kiadott Fehér könyv külön hangsúlyozta az elrettentő és reagáló képességek fontosságát. A megerősödő Japán–Egyesült

²⁸ International Institute for Strategic Studies 2023: 213.

²⁹ International Institute for Strategic Studies 2024: 221.

³⁰ International Institute for Strategic Studies 2024: 221.

³¹ Kim, Soo-yeon: *Trilateral Summit to Help Bolster Response to N. Korea's Threats: Presidential Office*. [online], 2023. 08. 20. Forrás: Yonhap News [2025. 03. 30.].

³² International Institute for Strategic Studies 2024: 229.

Államok–Dél-Korea-együttműködés árnyékában a szigetország új beszerzésekről is döntött, így Tomahawk cirkálórakéták vásárlásáról. Az amerikai fél ezzel párhuzamosan vállalta, hogy MQ-9A típusú pilóta nélküli megfigyelő repülőgépeket telepít a Kanoja légibázisra. Az amerikai–japán együttműködés mellett a szigetország védelmi jellegű együttműködésbe kezdett Ausztráliával, Nagy-Britanniával, valamint Olaszországgal is. Emellett közvetlen kapcsolatok épültek ki Japán és a NATO között is, aminek eredményeképp Jens Stoltenberg főtitkár és Kisida miniszterelnök bejelentette, hogy megállapodtak egy egyéni partnerségi programról.³³

A japán kormány befejezte az ország biztonsági stratégiájának és nemzetvédelmi programjának felülvizsgálatát, amelynek alapján Kisida Fumio miniszterelnök 2027-re jelölte meg azt az időpontot, amikor a védelmi költségvetés eléri a teljes GDP 2%-át.³⁴

Dél-Korea

A Koreai Köztársaság 2023-ban úgy döntött, hogy 4,5%-kal növeli védelmi kiadásait. Az új dél-koreai koncepció egyrészt magában foglalta a „három tengelyre” épülő elrettentő és megtorló cselekvési tervet, amely azt a célt szolgálja, hogy az észak-koreai legfelsőbb vezetést elrettentse a háború lehetőségének gondolatától; másrészt a koncepció része középtávon a föld-föld rakétakapacitás fejlesztése, a tengeralattjáróról indítható rakétakapacitás erősítése, valamint az F-35A vadászgépek beszerzése is. Továbbá a koncepció érinti az ország rakétavédelmi rendszerének 2026-ig történő továbbfejlesztését is.³⁵

Mindennek háttérében pedig formálódni kezdett az Egyesült Államok által régóta szorgalmazott Japán–Amerika–Dél-Korea-szövetség, amelynek részeként a három ország megállapodott arról, hogy rendszeresen fognak védelmi jellegű gyakorlatokat – rakéták és tengeralattjárók elleni védelmi manővereket – végrehajtani. Megemlítendő, hogy a korábbi években nem került sor ilyen háromoldalú találkozókra, mivel Dél-Korea és Japán rossz viszonya nem tette lehetővé a katonai együttműködés megerősítését.³⁶ Az Egyesült Államok és Dél-Korea között továbbá megállapodás született arról, hogy elrettentési céllal rendszeresen fognak nukleáris fegyverekkel ellátott tengeralattjárókat állomásoztatni a koreai felségvizeken.³⁷ A szomszédos szigetországhoz hasonlóan a Koreai Köztársaság is szoros együttműködésbe kezdett a NATO-val, aminek stratégiai céljai mellett kiemelhetők a dél-koreai hadiipar exportcéljai is. 2023 júliusában Jun Szok Jol államfő részt vett a katonai szervezet vilniusi csúcsertekezletén, majd rövid látogatást tett Lengyelországban és Ukrajnában is.

A Koreai Köztársaság védelmi költségvetése kapcsán meg kell említeni, hogy az ország 1991 óta részt vállal az ország területén állomásozó amerikai csapatok költségeiből, beleértve a különböző létesítmények és infrastruktúrák felépítését. Donald Trump amerikai

³³ International Institute for Strategic Studies 2024: 221; 223.

³⁴ International Institute for Strategic Studies 2024: 229.

³⁵ International Institute for Strategic Studies 2024: 229.

³⁶ Song, Sang-hoo: *S. Korea, U.S., Japan Agree to Hold Missile Defense, Anti-Sub Drills Regularly to Counter N.K. Threats*. [online], 2023. 04. 15. Forrás: Yonhap News [2025. 03. 30.].

³⁷ *Full Text of Washington Declaration Adopted at Yoon-Biden Summit*. [online], 2023. 04. 27. Forrás: Yonhap News [2025. 03. 30.].

elnök előző ciklusa során többször is kilátásba helyezte a koreai félre eső rész emelését, ami többszöri fordulóban zajló egyeztetésekhez vezetett. A 2024 áprilisában lezajlott újabb forduló során arról sikerült megállapodni, hogy Korea 2026-ig évente 1,14 milliárd dollárt fog fizetni, amit a koreai kormányzat észszerű alkunak minősített. Ehhez képest Trump második ciklusát megelőzően kilátásba helyezte, hogy Dél-Koreának évi 10 milliárd dollárt kellene fizetnie a csapatok állomásoztatásáért, ami a szöuli kormányzat által fizetett éves költségvállalás tízszeresét jelentené. Trump ilyen jellegű megnyilatkozásai éles kritikát váltottak ki a dél-koreai lakosság körében, úgy értelmezve az amerikai politikus terveit, hogy egy pennykiadó automatának tekinti országukat.³⁸

Észak-Korea

Észak-Korea (Koreai Népi Demokratikus Köztársaság, KNDK) esetében a kívülágnak semmilyen lehetősége nincs arra vonatkozóan, hogy akár hozzávetőleges információkat is szerezzen az ország védelmi költségvetésének alakulásáról. A fentiek következtében csupán tendenciák felmérésére, illetve konkrét fejlemények várható következményeinek felvázolására van lehetőségünk.

Kim Dzsong Űn észak-koreai vezető hatalomra jutásától kezdődően a KNDK négy nukleáris próbarobbantást hajtott végre (2013. február, 2016. január, 2016. szeptember, 2017. szeptember), amelyek azt eredményezték, hogy az ország 2017 elejére minden korábbinál nagyobb mértékben elszigetelődött. Noha az akkor hivatalba lépő balközép irányultságú dél-koreai államfő, Mun Dzse In közvetítésének hatására látszólagos enyhülés lépett fel a KNDK és a világ kapcsolatában, a nemzetközi büntetőintézkedések felfüggesztésére nem került sor, illetve a phenjani rezsim továbbra is a nemzetközi közösség szegénypadján maradt. Ez a helyzet ugyanakkor nagyban megváltozott az orosz–ukrán konfliktus eszkalációja után, amikor a KNDK számos formában demonstrálta lojalitását. Ehhez tartozott a kelet-ukrajnai szakadár területek „önálló államiságának” elismerése, majd tüzéségi lőszerek szállítása a hadszíntérre. A két régi-új szövetséges együttműködése azt eredményezte, hogy az észak-koreai hadiipar nagymértékű felfutás előtt áll, amit az állandó orosz megrendelések és az orosz technológiai transzfer tesz lehetővé. Mint ismeretes, 2023 szeptemberében Kim Dzsong Űn felkereste az orosz Távol-Keleten lévő Vosztocsnij űrrepülőteret, ahol tárgyalt Vlagyimir Putyinnal. Ennek során az orosz elnök azt ígérte, hogy országa segítséget nyújt a KNDK rakéatechnológiájának fejlesztéséhez.³⁹ Kim Dzsong Űn pedig kifejezte azon óhaját, hogy a KNDK nukleáris meghajtású tengeralattjáróhoz jusson, amelynek építését – a szükséges orosz technológiai transzfer következtében – meg is tudták kezdeni.⁴⁰

Az orosz–ukrán háború másik fontos hatása a Koreai Néphadsereg nézve az, hogy a phenjani döntéshozók felismerték a drónhadviselés fontosságát. Az ország fegyverkiállításain már számos ilyen pilóta nélküli repülőeszköz felbukkant, a háború tapasztalatai

³⁸ *Defense Cost-Sharing*. [online], 2024. 10. 18. Forrás: The Korea Herald [2025. 03. 30.].

³⁹ *Putin Meets Kim, Says Russia Will Help North Korea Build Satellites*. [online], 2023. 09. 13. Forrás: Reuters [2025. 03. 30.].

⁴⁰ Shim, Sun-ah: *N. Korean Leader Inspects Project to Build Nuclear-Powered Submarine*. [online], 2025. 03. 08. Forrás: Yonhap News [2025. 03. 30.].

tehát ezek tömeggyártását teszik szükségessé, amihez a finanszírozás orosz oldalról várható. Az észak-koreai hadiipar számára az elmúlt évtizedek során mindig természetes korlátot jelentett az általános pénz-, nyersanyag- és energiahiány, valamint az üzemek és a technológiák elavult státusza. Az orosz–észak-koreai kapcsolatok új szintre emelkedése viszont azt eredményezheti, hogy a KNDK hadiipara – és ezzel katonai költségvetése is – az elmúlt évtizedekhez képest más dimenzióba kerül.

India

Az Indiai Köztársaság védelmi ráfordítása végig a vizsgált időszakban a második legnagyobb arányt tette ki Ázsia összesített védelmi ráfordításaiból (2014: 14,2%; 2023: 14,4%), de még így is töredékét jelentette a kínai ráfordítások arányának a térségen belül.⁴¹ Fontos azonban azt is hozzátenni, hogy Dél-Ázsia vezető államában nem volt ritka eset, hogy a költségvetési előirányzathoz képest a pénzügyi év folyamán csökkentéseket eszközöltek a ténylegesen felhasználható pénzügyi keretekben, ezért valójában csak a pénzügyi év lezárásakor vált egyértelművé, hogy az adott terület milyen költségvetési kerettel rendelkezett. Ez érvényes a védelmi büdzsére, illetve annak haderőnemekre leosztott fejezeteire is. Különösen, mivel az indiai kormánynak a szóban forgó időszakban négy alkalommal is (2009; 2014; 2020; 2023) makrogazdasági problémákat kellett kezelnie. Ez egyúttal azt is jelentette, hogy a védelmi célú ráfordítások növekedése a vizsgált évtized folyamán egyrészt nem volt olyan dinamikus, mint Kínáé, másrészt mind nominálisan jellemezték kisebb visszaesések egy-egy évben, mind pedig a GDP-hez viszonyított arányában megfigyelhető volt egy markáns csökkenés 2020-tól kezdve.

India hosszabb időtávban vizsgálva aránylag jelentős védelmi költségvetés-növekedése mögött élénk szakmai viták húzódtak meg, amelyek egyrészt a fejlesztési célok meghatározása, másrészt a költségvetési források elégtelensége köré koncentráálódtak. Noha Újdelhiben is elfogadott célkitűzés a politikai elit szemében a fegyveres erők gyors ütemű fejlesztése és az ország megfelelő szintű honvédelmi képességeinek garantálása nemcsak Pakisztánnal, hanem Kínával szemben is, az ehhez szükséges pénzügyi keret és hatékony beszerzési mechanizmusok rendelkezésre állása mégis több ízben megkérdőjeleződött az utóbbi években. A 2010-es évtized folyamán többször is előfordult, hogy a beszerzésekre szánt keretösszegeket különböző okok (hosszadalmas bürokrácia, szakmai rivalizálásból fakadó döntéshozatali problémák stb.) miatt nem tudták teljesen felhasználni, ami hátráltatta a korszerűsítési célok érvényesítését.⁴² Mindez egyúttal meg is mutatta a folyamat gyakorlati gyengeségeit: a védelmi beruházások mértéküket és sikerességüket illetően is általában elmaradtak a korábban megfogalmazott ambiciózus célkitűzésektől, amelyek a légierő és a haditengerészet képességeinek lemaradását eredményezték a rivális Kínai Népköztársaságtól.⁴³ A 2020. évre fordulva e két haderőnem elégedetlensége tematizálta

⁴¹ International Institute for Strategic Studies (2015): *The Military Balance 2015*. London: Routledge, 211; International Institute for Strategic Studies 2024: 228.

⁴² International Institute for Strategic Studies 2018: 223.

⁴³ International Institute for Strategic Studies 2019: 230.

a védelmi költségvetés fejlesztésekre elkülönített kereteiről szóló diskurzust.⁴⁴ Ennek oka, hogy ekkorra már tovább csökkent a beszerzésekre, illetve kutatás-fejlesztésre szánt keret a költségvetésen belül.⁴⁵

A másfél évtizedes dinamikát áttekintve néhány egyéb tanulságra is érdemes figyelmet áldozni. Mindenekelőtt, 2013-ban India gyenge gazdasági teljesítménye a védelmi kiadások növekedésére is rányomta a bélyegét. Ekkor 5,3%-os emelkedést sikerült elérni a 2014 májusában zárult pénzügyi évre nézve.⁴⁶ A védelmi költségvetés nagyjából 45%-át a személyi ráfordítások tették ki.⁴⁷ Az indiai fegyveres erők egyre nagyobb összegeket költenek bérekre és nyugdíjakra, amelyek nemritkán elviszik az éves növekmény legnagyobb részét. Mivel a fegyveres erők békelétszáma a vizsgált időszakban növekedett, a személyügyi kiadások magas szintje (és rendszeres, legalább nominális növekedése erről a szintről) a jövőben is terhelni fogja a büdzsét. Ez tehát az indiai védelmi költségvetés egyik nagy tétele, amelyre az elmúlt évtized folyamán biztosítani kellett a bővülő forrásokat. A másik nagy tétel pedig az új haditechnikai rendszerek beszerzése volt, ennek felhasználási hatékonysága azonban nem mindig tükrözte azt a kiemelt jelentőséget, amit elvben tulajdonítottak neki.

Általánosságban az ország kiterjedt haditechnikai fejlesztési/gyártási programjai a szárazföldi erők harckocsiállományától kezdve a légierő könnyű vadászpilóta-fejlesztési programján át (Tejas) a haditengerészet nagy felszíni hadihajóinak építéséig az eszközrendszerek széles skáláját foglalják magukban. A 2014 után kormányzó hindu nacionalista kormány kiemelten kezelte azt a több évtizedes indiai törekvést, miszerint haditechnikai vonatkozásban az ország minél inkább önértékesítőre támaszkodjon. Ennek elősegítése, a hadiipar feltőkésítése érdekében az addigi 49%-ról 74%-ra növelték a külföldi befektetések engedélyezett részarányát a hadiipari gyártással foglalkozó vállalatokban.⁴⁸ Ennek remélt eredménye, hogy immár többségi tulajdonrész birtoklásának lehetőségével mind több külföldi hadiipari vállalat kezd termelésbe az országban és hoz új technológiákat az indiai hadiipar számára.⁴⁹ Noha India messze nem rendelkezik olyan kiterjedt védelmi ipari komplexummal, mint Kína, a 2010-es években ennek a fejlesztésében is sikerült előrelépést elérni. Két védelmi ipari klaszter felállítását határozták el, Uttar Prades és Tamil Nadu államokban. Ezek célja nemcsak a hazai igények jobb kielégítése, hanem az indiai hadiipar exportlehetőségeinek fejlesztése is, amely még elmarad a világ vezető katonai hatalmaitól. Emellett 2021 októberében feldarabolták a legrégebbi állami tulajdonú védelmi ipari cégnek számító Ordnance Factory Boardot.⁵⁰ A kisebb, profiltisztított vállalatoktól azt várják, hogy hatékonyabb működés mellett tudják ellátni az indiai fegyveres erők felszerelésében játszott szerepüket.

⁴⁴ International Institute for Strategic Studies 2020: 225.

⁴⁵ International Institute for Strategic Studies 2020: 227.

⁴⁶ International Institute for Strategic Studies (2014): *The Military Balance 2014*. London: Routledge, 205.

⁴⁷ International Institute for Strategic Studies 2014: 205.

⁴⁸ *Centre Increases FDI Limit in Defence From 49% to 74% Under Automatic Route*. [online], 2020. 09. 18. Forrás: Business Standard [2025. 03. 19.].

⁴⁹ *Defence Industry: Govt Opens Defence Sector to 74% FDI*. [online], 2020. 09. 20. Forrás: Indian Military Review [2025. 03. 18.].

⁵⁰ International Institute for Strategic Studies 2022: 244.

Amikor a koronavírus-világjárvány 2020-ban elérte Indiát, és jelentős korlátozó intézkedésekre (úgynevezett nemzeti záratra) kényszerítette a kormányzatot, a borítékolható gazdasági problémákra költségvetési megszorításokkal reagáltak. Ez a védelmi ágazatra nézve a gyakorlatban azt jelentette, hogy az első negyedévben időarányosan 20%-nyi költségmegtakarítást kellett elérni.⁵¹ Mivel a személyi kiadásokat a kibontakozó társadalmi válság közepette nem merték megkurtítani, a megtakarítás újfent a fejlesztések rovására, a beszerzések halasztásával történt. Ez nem jelentette azonban azt, hogy teljesen leállt volna az új eszközök beérkezése a fegyveres erőkhöz. Egyebek mellett ezekben az években született döntés a dél-koreai eredetű, 155 mm-es K9 Thunder önjáró lövegek⁵² vagy a légi-erő francia gyártmányú Rafale harci repülőgépeinek⁵³ beszerzéséről. Mindössze újfent fékeződött kissé az eredményeit már addig is a kívánatosnál lassabban hozó haderőfejlesztési folyamat.

A még ebben az évben kirobbant határincidensek a Kínai Népköztársasággal ugyanakkor nem tették lehetővé ennek a megszorító politikának a tartós fennmaradását, mivel ismét rávilágítottak az indiai fegyveres erők Pekinggel szembeni fejlesztési hátrányaiból fakadó kockázatokra. Ennek megfelelően India kormánya a 2021-ben indult költségvetési évben a korábbiaknál stabilabb finanszírozási alapot biztosított a fejlesztések számára, és felgyorsította a külföldi beszerzésekkel kapcsolatos döntéseket is. Ezek közül az Airbus C295-ös közepes szállító repülőgépek beszerzése az indiai speciális erők számára külön figyelmet érdemel.⁵⁴ A gépeket 2025-től állítják hadrendbe.⁵⁵

Az orosz–ukrán konfliktus 2022. februári nyílt háborús eskalációját követően az önerőre támaszkodás, illetve a fejlett haditechnikai rendszerek – akár más államokkal együttműködésben történő – indiai gyártásának törekvése új ösztönzést kapott, miután az orosz technológia folyamatos importja esetleg szankciókat vonna maga után az Egyesült Államok részéről. Ennek megfelelően a védelmi költségvetés egyre növekvő arányát költötték el hazai gyártók és szolgáltatók javára.⁵⁶ Megkezdődött ugyanakkor az importhelyettesítő hazai előállítás megszervezése az orosz eredetű indiai haditechnika tartalékalkatrészei tekintetében.⁵⁷ Mindennek ellenére az indiai hadiipar nem képes rövid távon leválni az orosz partnerekről, ezért 2023-tól kidolgoztak egy fizetési mechanizmust, amelynek segítségével a szankciók ellenére az indiai fél kiegyenlítheti a számlát az orosz alkatrészszállításokért.⁵⁸ A nemzetközi fejlemények voltaképpen egy irányba terelték az indiai védelempolitikát: a hazai hadiipari gyártás fokozásának, a beszerzések gyorsításának és – ami ezzel együtt jár – a szélesebb fiskális keretek biztosításának irányába.

⁵¹ International Institute for Strategic Studies 2021: 227.

⁵² Srivastava, Rohit: *K9 – Evolving into Unmanned Artillery*. [online], 2021. 04. 10. Forrás: Indian Defence Industries [2025. 03. 15.].

⁵³ Majumdar, Roshni: *What's India-France Fighter Jet Deal All About?* [online], 2021. 08. 03. Forrás: Deutsche Welle [2024. 06. 12.].

⁵⁴ International Institute for Strategic Studies 2022: 232.

⁵⁵ Peri, Dinakar: *India to Procure 15 More C-295 Aircraft; 12 to Be Built at Home*. [online], 2024. 10. 28. Forrás: The Hindu [2025. 03. 16.].

⁵⁶ International Institute for Strategic Studies 2023: 217.

⁵⁷ International Institute for Strategic Studies 2023: 220.

⁵⁸ International Institute for Strategic Studies 2024: 224.

Pakisztán

A Pakisztáni Iszlám Köztársaság 2015. évi dollárfolyamon számítva mintegy 52%-kal növelte a védelmi kiadásait az itt vizsgált időszakban, ami jelentősen elmaradó dinamikát mutat ugyan a rivális Indiától, ám még így is komoly tehervállalást jelentett a ciklikusan gazdasági válságokba hanyatló országtól. Már a 2013–2014-es költségvetési évre 15%-kal emelkedett a pakisztáni védelmi ráfordítás, annak ellenére, hogy az ország gazdasági állapota komoly megtakarítási intézkedéseket tett indokoltta.⁵⁹ 2013-ban a pakisztáni védelmi kiadásoknak nagyjából 43%-át tették ki a személyi juttatások. Ez kicsivel kevesebb volt tehát Indiánál, de jóval magasabb a Kínai Népköztársaság 30%-ra becsült arányánál.⁶⁰ A pakisztáni törvényhozás 2014 nyarán további forrásokat is megszavazott a védelmi minisztérium számára a hazai hadiipari bázis támogatása céljából.⁶¹ Iszlámábád részéről is kiemelt törekvés ugyanis a minél szélesebb körű hadiipari önellátás képessége, amelyet döntően a Kínai Népköztársasággal szoros együttműködésben valósítana meg. Ennek értelmében a kínai gyártóktól beszerzett eszközök egy részét hazai gyárakban állítanák elő. Közülük érdemes kiemelni a JF-17 Thunder III vadászpilóta nélküli repülőgépeket, illetve a Hangor osztályú (Type 039B) vadász-tengeralattjárókat.⁶² Ezeknek az eszközöknek a beszerzése egyúttal a pakisztáni külpolitikai stratégia érvényesülését is érinti, amelynek egyik kulcsötletének a katonai együttműködés minél szorosabbra fűzése a kínai nagyhatalommal. Erre hivatkozva a fegyveres erők vezérkara védeni tudja a beszerzéseket a pénzügyi szempontból nehezebb időszakokban.

Pakisztán esetében is megfigyelhetők voltak ugyanis egyrészt a gazdaság rendszeresen visszatérő problémáiból fakadó finanszírozási nehézségek, másrészt a források felhasználásával kapcsolatos dilemmák. Utóbbi vonatkozásban érdemes megjegyezni, hogy a pakisztáni védelmi költségvetés felhasználására a kormányzat döntő részének sincs érdemi rálátása. A hadvezetés kifejezetten elutasító az ellenőrzést célzó kezdeményezésekkel szemben. Vélelmezhető, hogy a nagymértékű korrupció jelentősen csökkentette a források felhasználásának hatékonyságát. Előbbire pedig tipikus példa volt, amikor 2018-ban és 2019-ben Pakisztán védelmi ráfordításai jelentős értékcsökkenést szenvedtek el, amit egyrészt a kormányzati megvonások, másrészt az amerikai katonai segélyek elapadása eredményezett.⁶³ Ebbe a helyzetbe hozott további csökkenést a pakisztáni állam 2020-as évek elején kibontakozó gazdasági válsága, aminek következtében a hivatalos védelmi ráfordítások értéke 2019–2023 között több mint 20%-kal csökkent. Emellett hivatalos pakisztáni források szerint az ország védelmi költségvetésének részaránya a GDP-ből is folyamatosan mérséklődött 2020 óta (a 2020. évi 2,6%-ról 2024-re 1,7%-ra).⁶⁴ Jóllehet a 2024–2025-ös pénzügyi év védelmi költségvetése – amelyhez egy felülvizsgálat

⁵⁹ International Institute for Strategic Studies 2014: 220.

⁶⁰ International Institute for Strategic Studies 2014: 205.

⁶¹ International Institute for Strategic Studies 2015: 212.

⁶² *Pakistan Navy Modernises Submarine Capabilities*. [online], 2018. 11. 27. Forrás: Asian Military Review [2024. 05. 04.].

⁶³ International Institute for Strategic Studies 2020: 228.

⁶⁴ Mansab, Maria: *What is the Reality of Pakistan's Defense Budget?* [online], 2024. 06. 24. Forrás: Pakistan Today [2025. 03. 04.].

következményeképpen további forrásokat is adtak – 14,5%-kal haladta meg az előző évit, a kétszámjegyű infláció lényegében eliminálta ezt az értéktöbbletet.⁶⁵

Azt pedig, hogy mindezek ellenére a fegyveres erők fejlesztése nem látszik lassulni, a hadsereget pártoló források a pénzfelhasználás hatékonyságával magyarázzák,⁶⁶ míg más források a kínai nyomást sejtik a Pekingnek jelentősen eladósodott ország intenzív beszerzéseinek hátterében, egyúttal a védelmi ráfordításokat az egyik akadálnak tekintik a pénzügyi egyensúly helyreállításának útjában.⁶⁷ Mivel a kínai részarány az utóbbi években 80% körülire emelkedett Pakisztán haditechnikai importjában, erősen valószínűsíthető, hogy Peking – az eszközök némelyikével szemben fellépő minőségi problémák ellenére is – vagy igen kedvező ajánlatot tesz, vagy a pakisztáni fél egyéb vonatkozásban (kereskedelempolitika, hosszú távú védelempolitikai együttműködés) remél előnyöket a kínai eszközök nagyarányú rendszeresítésétől. Utóbbi valószínűbb, különösen, mivel a beszerzések ismert költségei a külső szemlélő számára igen magasnak tűnnek az ország permanens gazdasági válságának tükrében. Valószínű azonban, hogy a pakisztáni védelmi ráfordításokról szóló információk is torzítják egy kissé a valós képet, nem tartalmazva azon forrásokat, amelyeket védelmi célokra, de nem a transzparens költségvetés keretében használnak fel.⁶⁸

Konklúziók

Noha az orosz–ukrán konfliktus 2022. évi nyílt háborús eszkalációja Európa védelmi költségvetéseiben is gyors emelkedést hozott, még mindig igaz, hogy az elmúlt bő évtized folyamán az ázsiai földrész államai produkálták együttesen a leggyorsabb növekedést a föld honvédelmi célú kiadásain belül. Ennek eloszlása azonban kifejezetten egyenlőtlen, néhány ázsiai hatalom képviseli a túlnyomó részét. Az elemzésünkben vizsgált hét állam 2024-re együtt a hivatalos ázsiai védelmi ráfordítások már több mint 81%-át eszközölte (mint jeleztük, Észak-Koreáról nincs megbízható adat).⁶⁹ Ezen belül a Kínai Népköztársaság egymagában 44%-ot, Japán 10%-ot, India pedig csaknem 14%-ot tett ki.⁷⁰

Az általános trendet illetően 2023-ban tovább folytatódott a Covid–19-világjárvány utáni világgazdasági konszolidáció, amelynek során Kína gazdasága 5%-kal, a kelet-ázsiai térség többi gazdasága pedig 2,9%-kal növekedett az egy évvel korábbi szinthez képest. Ez a helyzet lehetővé tette a védelmi kiadások kismértékű emelését, a katonai célú ráfordítások tehát felgyorsultak. Japán és Dél-Korea is igyekezett ezekkel a lépésekkel az észak-koreai és a kínai fenyegetést ellensúlyozni, az infláció azonban sok tekintetben letörte a védelmi költségvetések tényleges értékét. Az északkelet-ázsiai térség egészében fegyverkezési verseny tanúi lehetünk, valamint a klasszikus hidegháborús frontvonalak visszarendeződését figyelhetjük meg. Ehhez illeszkedik, hogy a vizsgálat tárgyát képező

⁶⁵ Grevatt–MacDonald 2024.

⁶⁶ Grevatt–MacDonald 2024.

⁶⁷ *Vantage. How Broke Pakistan Is Buying Defence Equipment From China*. [online], 2024. 05. 14. Forrás: Firstpost [2025. 03. 05.].

⁶⁸ Syed, Baqir Sajjad: *Rs2.12 Trillion Proposed for Armed Forces*. [online], 2024. 06. 13. Forrás: Dawn [2025. 03. 19.].

⁶⁹ International Institute for Strategic Studies (2025): *The Military Balance 2025*. London: Routledge, 211.

⁷⁰ International Institute for Strategic Studies 2025: 211.

időintervallum utolsó éveiben már Tajvan is rendkívül látványosan növelte a védelmi kiadásait, kontinentális szinten is jelentős szereplővé lépve elő ezen a téren.

Dél-Ázsia két vezető hatalma esetében szintén megfigyelhető a riválisok támasztotta versenytényező a haderőfejlesztési döntések meghozatalakor. Ám ebben van annyi aszimmetria, hogy míg Pakisztán India erősödésétől tart, és erre reflektálva hozza meg haderejének fejlesztésével kapcsolatos döntéseit, addig India inkább Kína fegyverkezésének eredményeivel tartaná a lépést. Így noha a pakisztáni védelmi kiadások értéke az elmúlt években csökkent, egyéb forrásokból számottevő védelmi beruházásokat finanszírozott az ország. Ebből következik, hogy még ha a pakisztáni gazdasági válság nem is maradt teljesen hatástalan az ország védelmi költségeire, a fegyveres erők fejlesztési trendjeibe nem hozott olyan megakadást, mint amire számítani lehetne. India pedig, noha nyugati szomszédjával tartotta a versenyt, részben bürokratikus, részben finansziális okokból elmaradt a fejlesztési terveivel, ami Kína relációjában már látványossá tette az indiai fegyveres erők technikai lemaradását. Az előttünk álló évekre nézve egyöntetű a szakértői közösség azon várakozása, miszerint a fegyverkezés intenzitása tovább növekszik a vizsgált államok körében, aminek elsődleges hajtóereje a minimum riválisként azonosított hatalmak vélt vagy valós fegyverkezési előnye lesz.

Felhasznált irodalom

- Centre Increases FDI Limit in Defence From 49% to 74% Under Automatic Route.* [online], 2020. 09. 18. Forrás: Business Standard [2025. 03. 19.].
- Csiki Varga Tamás (2014): A gazdasági válság hatása a Magyarországgal szövetséges államok védelmi reformjaira és stratégiai tervezésére. *Nemzet és Biztonság*, 7(2), 77–100. Online: https://www.nemzetesbiztonsag.hu/cikkek/nb_2014_2_07_2_csiki.pdf
- Defence Industry: Govt Opens Defence Sector to 74% FDI.* [online], 2020. 09. 20. Forrás: Indian Military Review [2025. 03. 18.].
- Defense Cost-Sharing.* [online], 2024. 10. 18. Forrás: The Korea Herald [2025. 03. 30.].
- Full Text of Washington Declaration Adopted at Yoon-Biden Summit.* [online], 2023. 04. 27. Forrás: Yonhap News [2025. 03. 30.].
- Grevatt, Jon – MacDonald, Andrew: *Pakistan Increases Defence Budget but Gains Offset by Inflation.* [online], 2024. 06. 14. Forrás: Janes [2025. 03. 19.].
- Haenle, Paul – Sher, Nathaniel: *How Pelosi's Taiwan Visit Has Set a New Status Quo for U.S-China Tensions.* [online], 2022. 08. 17. Forrás: Carnegie Endowment [2025. 03. 18.].
- International Institute for Strategic Studies (2014): *The Military Balance 2014*. London: Routledge.
- International Institute for Strategic Studies (2015): *The Military Balance 2015*. London: Routledge.
- International Institute for Strategic Studies (2017): *The Military Balance 2017*. London: Routledge.
- International Institute for Strategic Studies (2018): *The Military Balance 2018*. London: Routledge.
- International Institute for Strategic Studies (2019): *The Military Balance 2019*. London: Routledge.
- International Institute for Strategic Studies (2020): *The Military Balance 2020*. London: Routledge.
- International Institute for Strategic Studies (2021): *The Military Balance 2021*. London: Routledge.
- International Institute for Strategic Studies (2022): *The Military Balance 2022*. London: Routledge.
- International Institute for Strategic Studies (2023): *The Military Balance 2023*. London: Routledge.
- International Institute for Strategic Studies (2024): *The Military Balance 2024*. London: Routledge. Online: <https://doi.org/10.4324/9781003485834>
- International Institute for Strategic Studies (2025): *The Military Balance 2025*. London: Routledge. Online: <https://doi.org/10.4324/9781003630760>

- Kim, Soo-yeon: *Trilateral Summit to Help Bolster Response to N. Korea's Threats: Presidential Office*. [online], 2023. 08. 20. Forrás: Yonhap News [2025. 03. 30.].
- Majumdar, Roshni: *What's India-France Fighter Jet Deal All About?* [online], 2021. 08. 03. Forrás: Deutsche Welle [2024. 06. 12.].
- Mansab, Maria: *What is the Reality of Pakistan's Defense Budget?* [online], 2024. 06. 24. Forrás: Pakistan Today [2025. 03. 04.].
- Masters, Jonathan – Merrow, Will: *U.S. Military Support for Taiwan in Five Charts*. [online], 2024. 09. 25. Forrás: Council on Foreign Relations [2025. 03. 19.].
- Pakistan Navy Modernises Submarine Capabilities*. [online], 2018. 11. 27. Forrás: Asian Military Review [2024. 05. 04.].
- Peri, Dinakar: *India to Procure 15 More C-295 Aircraft; 12 to Be Built at Home*. [online], 2024. 10. 28. Forrás: *The Hindu* [2025. 03. 16.].
- Putin Meets Kim, Says Russia Will Help North Korea Build Satellites*. [online], 2023. 09. 13. Forrás: Reuters [2025. 03. 30.].
- Sacks, David: *Taiwan's Latest Defense Budget Risks Falling Further Behind China*. [online], 2024. 08. 09. Forrás: Council on Foreign Relations [2025. 04. 04.].
- Shim, Sun-ah: *N. Korean Leader Inspects Project to Build Nuclear-Powered Submarine*. [online], 2025. 03. 08. Forrás: Yonhap News [2025. 03. 30.].
- Song, Sang-hoo: *S. Korea, U.S., Japan Agree to Hold Missile Defense, Anti-Sub Drills Regularly to Counter N.K. Threats*. [online], 2023. 04. 15. Forrás: Yonhap News [2025. 03. 30.].
- Srivastava, Rohit: *K9 – Evolving into Unmanned Artillery*. [online], 2021. 04. 10. Forrás: Indian Defence Industries [2025. 03. 15.].
- Syed, Baqir Sajjad: *Rs2.12 Trillion Proposed for Armed Forces*. [online], 2024. 06. 13. Forrás: Dawn [2025. 03. 19.].
- Taiwan Full Year Gdp Growth*. [online]. Trading Economics [2025. 03. 18.].
- Tálas Péter (2021): A poszthegemoniális nemzetközi hatalmi rendről. In Kajtár Gábor – Sonnevend Pál (szerk.): *A nemzetközi jog, az uniós jog és a nemzetközi kapcsolatok szerepe a 21. században. Tanulmányok Valki László tiszteletére*. Budapest: ELTE Eötvös Kiadó, 841–854.
- Vantage. How Broke Pakistan Is Buying Defence Equipment From China*. [online], 2024. 05. 14. Forrás: Firstpost [2025. 03. 05.].